

Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

ХАНТЫ ЯСАҢ

www.khanty-yasang.ru

ПЯТНИЦА
10 января 2014 года
№ 1 (3397)

Основана 1 ноября 1957 года

Йилдуп

ол пида!

А. Вьюткин | верум хур

Тәм
номерән
дўнтаты

4-5

Нуви сәнхум
вошн «Югра дьл-
нуптаты» XI-мит
мирхот вәс

7

Ёмвошн
Ищки Икет
VII-мит пўш
әктәцийдсәт

8-9

Нягань вошн
шуши мирәт
«Рәт ёх»
емәңхәтлән
вәйтәнтыйдсәт

11

Фёкла
Бондаренко
Аган кәртән
рўтыщаты тәхи
верты дәнхәд

16

Увәс айлат
ёх шуши мир
якты хәра
әктәцийдсәт

Ешак Югра мўв ханнехуятат!

Ёмвош округев Дума хот депутатат мевал вўш эвалт ма нына там Йилуп ол еманхатл пата ям вўща яснат китдум!

Шеңк ланхалум, лелн нын хотан там хатлат пурайн, моньщ иты, хурасан па хошум ат вес. Нын хоттел ехланан иса мосман ат тайсайты па кашан пуш юхи лавалсайты! Мўн велты-холты щиреван, ванте, арсыр ям нумас пунлув, хути халеват хатан велупсэв ямашак па тесашак лещатлув.

Вера ланхалум, лелн там йилпа юхатты Йилуп 2014-мит одн кашан нын самана таям нумаслан ат тывсат.

Тумтак велупсы щир нына па рет ехлана!

Ёмвош округ Дума хот кеша хе Б. Хохряков
Ханты ясаңа тулмащтас Владимир ЕНОВ

Н. Комарова па Ищки Ики Нягань вошн весчан

Югра мўв губернатор Наталья Комарова па Великий Устюг вош эвалт Ищки Ики Нягань вошан шешашты нявремата вўща ясан лупсанан.

Тамхатл округ сема питум хатлан шешашты нявремат велты хотан еманхатлат мансат. Лыв хуцела Ищки Ики хилненал пида юхтас.

Округ губернатор не Н. Комарова рэпатайл хуват Нягань воша Россия мўвев вудан Ищки Ики пида «Северяночка» па «Лучик» немпи шешашты нявремат велты хотана янхсанан. Наталья Владимировна моньшан еха хураман хел юхн тўтыет вуцитты нетас. Мойн катнан кашан няврема еплан мойлупсэт мойласанан.

Щи тумпийн мойн

еха адьсыйт, муй щирн нявремат веллат, муй верлат. Детут кавартты хотн эвет еплан няниет версат, ентасты хот йитн «Серебрянки» тахийн эвет теса ентум хураман ханты ернасат адьсат. Юхлы Наталья Владимировна пурмасат верты хот йит паты мосты шўнкят лэтты паты сертификат непер мойлас.

Мосл ястаты, «Северяночка» хотн 43 шешашты няврем енмал, лыв ванкўтлы арсыр вошан па округ касупсэти нух пиллат.

Ханты ясаңа тулмащтас Людмила ЛОНГОРТОВА

80 няврем Москва воша янхас

Ван хатлуп тылащ 26-митн Москва хон вошн Государственной Кремлёвской Дворец хуща иса Россия мўвев арсыр тахет эвалт юхтум нявремат паты Йилуп ол еманхатл лещатман вес.

Ёмвош округев эвалт щив яма вондтыйлты, арсыр касупсэти нух питум нявремат, шешашты эветпухат янхсат.

Щи хатлан нявремат паты Москва вош хуваттыйн тетлясыйт, «Государев двор в «Измайлово» музей вантсат.

Нявремат пида вондтаты, лек-

щиты па полиция ех весат.

Пушхит «Дети Югры» немпи поступсы вух унтасн щи вен еманхатла янхсат.

Мосл ястаты, хути юхи хашум олатн округев эвалт щи вен еманхатла 80 няврем янхлат.

Ханты ясаңа тулмащтас Людмила ШУЛЬГИНА

Поднават кертан мир!

Кертэв 300 ода йиты паты вўща ясан китдум. Поднават кертые хураман тахийн вел - Ас хонан омасл, мухалая щик вент. Асн - нуви хўлат, вентан - еплан воньшумутат, нохар семат па па утат. Ланхалум кертан еха ар хошум ясан лупты, яма велаты. И нумасн, и ёрн кертэв велупсы нух адмалн, рет ханты ясан па культура лавалман таяты!

Щитумпийн Йилуп ол еманхатл паты ищи ям яснат китдум. Сорни ешак ханты мирем, йилуп 2014-мит одн уяна-пищан, ташанавухан велаты, кашан хота амат ат юхатл!

Раиса Головина (Немысова)
Ханты ясаңа тулмащтас Людмила СПИРЯКОВА

Тынаң аңкием, тынаң ащием!

Ма ланхалум там олнитум Йилуп ол пида нына ям па хошум вўща яснат китты!

Ма нынан шеңк мосман тайдаллам, нын ма самемн иса велланан. Йилуп ол мўнева тэп щўнь па уй ат тел. Ланхалум, лелн, сорашак ат вейтантсўв, елды ияха катласман па лехсан ат веллув. Агум суртат йира ат манлат. Талаң еш па талаң кўр нына!

Нын Жанна эван

Ёмвош кәщә Василий Филипенко депутатәт пида мирхот верәнтәс. Щәта вошеп пәты 9 поступсы вўсы, дыв күтәдн «Обеспечение доступным и комфортным жильём жителей города Ханты-Мансийска на 2014-2016 годы» немпи поступсы нух вантсы.

Тәм поступсы хўват хотәт омәсты па субсидия вух мәты питды. Хәлүм ол мәр тәм поступсы тәты пәты 670 миллион шойт вух мәнд, щи күтн Ёмвош бюджет эвәлт – 189 миллион шойт.

Тәм йидпа питум тәдн Югра мўевн вәдты Асәт па арсыр юханәт меләк тәрум унтасн вельщи ләп потсийт. Щит пәта тәп тәта мосванән округев луватн еңкән па тәд әшәт верты питсийт. Араттедн тәм олн мўң хущева 80 еңкән па 58 тәд әш машинәйт арсыр кәртәт муй вошәт күтн яңхты пәта дэщәтлә.

Кәщәйт па государственной инспекция әхән есәлдәт округевн вәдты хәннехуятәта леваса тәптәп потум юханәт муй вельщи верум әшәт хувәт машинаитн яңхты. Щи тәхийн па, хута рәхд ең әш шәпи вўншты, щит машинаитн иса айдта, ән термалуман мәнты мосл, щив вудыты щи пурайн ищи ән рәхд. Вотас муй атум тәрма кердәты күтн немудты тәхия мәнты ән мосл.

Ёмвош Природа па Человек музей хотн вошәң әшколайн вәндтәйдты нявремәт пәта немасыя мевәд посәң ванлтупсы вәс.

Щи ванлтупсийн музей хотн научной рәпата верты хә Игорь Белов ияха юхтум айдат әха Россия мўевн вәдум па ин вәдты мевәд посәт олаңән айкед верәс. Лўв путәртәс:

– Екатерина хон ими

Россия мўвн вәдум пурайн Георгий Победоносец немпи мевәд пос етәс. Шимәщ вән орденән тәп ладясум па нух питум кәщәйт постәсийт. Әхәт Советской лащ йилуп вән мевәд пос дэщәтәс. Щи ута Герой Советского Со-

Тәм поступсыя ар няврем тәйты хоттед әх пәты йилуп вер олаңән хәншысы, ин тәп Ёмвошн 15 олмәр вәдты хоттедәха йилуп хот мәты питды.

Хәлүм ол мәр 219 хоттед әх хот нўшайт тўңматләт.

Людмила СПИРЯКОВА

Щәдта машина йиңка ки шәйләс, имухты щит хәйты мосл па нынәна вўты термаләты. Хән па нын машинаитн пида тәлаңтедн йиңк илпия питсәты, давәрт дәмәтсүхдән сорашәк еңхәдн па нух айдтыева вўрәтаты!

Ёмвош округ правительства айкед Ханты ясаңа тулмащәс Владимир ЕНОВ

юза сорни хәс питәс. Лўв юпелән Герой Российской Федерации сорни хәс йилпа верса.

Тәмхәтл Югра мўв Герой Советского Союза сорни хәс холумтум 12 хуят тәйд. Тәп и хәннехә Герой Российской Федерации па кимит хә – полный кавалер ордена Славы йисңән.

Владимир НОСКИН

Мир ямәдты тәхет олаңән

Ёмвош округев Дума мирхотн депутатәт нәмәссәт, хутыса йилуп олн мир ямәдты тәхет и тәхи эвәлт вухән сухуптәты. Дума хот социальной верәт Комитет кәщә не Н. Запәднова путәртәс:

– Мўң нәмәслўв 2014-мит ол вўш эвәлт округев луваттийн вәдты мир мәш верәт ямәдты хотәт и тәхи эвәлт вухән сухуптәты. Щит пәта арсыр ай кәртәтн муй вән вошәтн вәдты пәдльницайт араттедн Югра мўевн государственной собственности щира лўнтәсты питләт.

Лўв юпелән округев мир ямәдты тәхи кәщә хә

А. Филимонов айкедәтгәс па лупәс:

– И тәхи эвәлт пәдльницайт вух сухуптәты щир тәм күтн вера давәртәңа ай кәртәтн мәнәс. Щәта мўң шимәд лекщитты тәхи, мосты арәт вән тохтурәт тәйлўв па щит пәта ән веритлўв тўңцирәңа әш верәт ямәдты. Ай кәртәң пәдльница хотәта атәлт щирн вух сухуптәты мосл.

Юхи хәшум щосн Югра мўв Дума хот депутатәт шимәщ верәта кашашәт, хуты тәм күтн ямәшәк и тәхи эвәлт округев пәдльницайт вух сухуптәты верәт арталәты мосл па щәдта вельщи щиты рәпитты рәхд. Щи тумпийн депутатәт парсәт округев мир ямәдты тәхи кәщә хәя, дәдн дыв хущеда рәпитты хуятәта аршәк йилуп хот ат омәссәт.

Вениамин ЕНОВ

Нотариус нәтупсы тўңцирәңа дэщәтлә

Югра губернатор Наталья Комарова верәнтылүм мирхотн нотариальной верәт ямсыева дэщәтты олаңән путәр мәнәс. Щәта вошәң па кәщә хотәтн рәпитты ух әх па оса тәхетн вәдты мир вәсәт.

Мўев кәщә не лупәс, тәм пўляң 63-кем кәртән нотариус немуп рәпатнек әнтәм. Лўв ясңәл щирн, щимәщ хуятәт кәртәң мирәта шеңк мосләт. «Кәрт хуши нотариус ки әнтәм, законәт посн щи хуят рәпата кәртәң кәщәя муй немасыя щи вера павтум хәннехәя верты рәхд. Дыведа щи рәпата тўңцирәңа верты мосл, вантә, итәх пурайн хәннехәйт вәлупсы юридической верәта ёрумман вәл», – лупәс губернатор.

Нотариальной палата ух не Жанна Самойлова ай павтәс, интум кәртәң кәщә хотәтн нивлўяңкем хуят нотариальной верн мира нәтләт. Тәняд дыв 38 щурәс арат непек хәннехәйта дэщәтсәт. Ж. Самойлова лупәс, вошәң па кәртәң кәщә әх пәты вәндтупсы верты мосл, дәдн дыв ушәнашәк нотариальной вер верты ат вәндсәт. Н. Комарова лўв пилада кашашәс па внутренней политика департаментән рәпитты әха партәс 2014-мит олн шимәщ вәндтупсы дэщәтты. Мирхотн нумәс версы, шимәщ вәндтупсы әхәт нәдам верәнтты питды. Щәдта нумәс павәтсы нотариальной нәтупсы верты хәннехәйт худыева непека нух хәншты.

Ханты ясаңа тулмащәс Реональда ОЛЬЗИНА

«Югра дылһуптаты» XI-мит мирхот

Ван хәтлуп тыләшн 19-мит хәтәдн Нуви сәңхум вошн «Югра дылһуптаты» оса тәхи XI-мит мирхот вәс. Тәм мирхот округ правительствa, Нуви сәңхум вош кәщә ех па ассоциация хуятәт өрн тывәс. Сыры оләтн щит Ёмвошн верәнтсы, интум – Увәс мұвн.

С. Кечимов па В. Вискунов

Ар тәхет эвәлт мир тыв юхтыйдсәт. Щи тумпийн губернатор ләңкәр хә Г. Бухтин, округ депутат В. Сондыков, Мүвтел мир банк ех па па хуятәт. Мет сыры округ кәщә ләңкәр хә Г. Бухтин ай павтәс. Тәм оса тәхия ар вошәң па көртәң мир луңманвәд. Щи күтндума па правительства хуши рәпитгы ех, ученыйт, айдат эвет па пухәт па па хуятәт. Увәс мир арсыр верәта 300 миллион вух тәруптәды. Шуши хәннехә хуши мулды давәрт вер ки тывәл, дүв вүх такды юристәт эвәлт иньщәсты веритл, муй щирн ювряя мәнты ут тунә дэщәтгы мосл. Тәм одн Ёмвошн научно-координационной Совет рәпитәс. Щәта ищи арсыр шуши мир верәт нух вантсыйт.

Е л д ы « Ю г р а дылһуптаты» тәхи президент хә А. Новьюзов ясәң вүс. Дүв юхтум еха хәдүм ол мәр дэщәтүм верәт оләңән путәртәс. Мосл лупты, тәняд «Ямал потомкам» па «Югра дылһуптаты» тәхеңән ех Нумто емаң дорн шуши мир пида вәйтантыйдсәт. Щәдта дыв айдат еха Ваньщавәт көртән «еңта пәсан»

верты нәтсәт. Кашәң ол увәс ех округ кәщә ими пида вәйтантыйддәт. Вән мирхотәт мәнтыгын мұв илпи таш вүты хуятәт иса пурайн шуши мира нәтүпсы верләт, щи утәт ямашәк тывгы питсәт. Вантә, нүша верәт худна па вәлләт, щитәт елды тунматты мосл.

«Югра дылһуптаты» тәхи ех нумәс версәт па пүш арсыр мұвәт эвәлт айлат эвет па пухәт Касумн па Саранпаульн няврем рүтьщәты тәхетн әкәтты. Мойң еха хәнты па вухәль мир вәлүпсы вандәтты. 2013-мит одн дыв оса тәхет күтн мет яма рәпитсәт. 2014-митн округ дуваттыйн шуши мир нух хәншлдыйт. Рүщ щирн ки лупты, щит рестр верлы.

Нуви сәңхум район ух ләңкәр хә А. Ойнец путәр эвәлт уша йис, тәм мұвн хәльмаң щурәс арат ех вәл, щи күтн кәт щурәс нивәдсотхуят шуши мир. Совхос па оса тащәтн 14 щурәс мултәскем вүды енмәлды. Ай көртәтн йилуп хотәт омәслыйт, щи унтасн хәннехә ям вәлүпсыйн вәд.

Мувтел банк кәт хуятнән Л. Караблинова па Д. Шкабатур юхтум мира тәмәщ айт

ВЭС

Екатеринбурган шуши
мират вэлупсы нух вантдыС. Тимиргалеева,
Д. Букаринова

паватсаңан. Дыв мўв луваттын мир нўшайт нух вантдыт па дыведа нётдыт. Россия мўвн Саха (Якутия) тахийн дыв ай пушхиет яңхты хотата унтас вердыт. Ванкўтды Хабаровск вошн арсыр мирхотат дэщятдыт. Интам Югра мўвн ищи мосты верат нух вантдыт. Дыв мўват-автат систамтты, ийс вэлупсы нух адумты, увас мир верата вентдыты нётдыт.

Мирхот манум пурайн Нуви санхум вош ухлэңкэрхэ С. Молданов, Нижневартонской район па вош оса тахеңан эвалт А. Кауртаев па М. Антонова, айлат ех тахи кэща неңан Н. Молданова па А. Иштимирова-Посохова па па хуятат сыр-сыр ям па даварт верат олаңан путартсат.

Ши мирхотн «Федерация этноспорта Югры» президент А. Клаузер эвалт мируша версат, муй ширн 2014-митодн шуши кертатн вўды кэсупсэт, вэнт вой еша паватты ех еманхатдыт, ай хопан кэсупсэт па па эмашч верат манты питдыт. Итэх еманхатдыт мўвтед неман пунсыйт.

Ши мирхотн кэщя ийдпа Александр Новьюхов пирисы.

Раиса
РЕШЕТНИКОВА

Ши вер паты Уральской федеральной округ кэща Игорь Холманских мирхот верас па шив российской Увас мират ассоциация ух хэ Григорий Ледков, шуши мират вэлупсы вэньдыты тахи кэщайт Александр Новьюхов («Спасение Югры»), Эдман Неркаги («Ямал – потомкам!»), Владимир Климов («Кедр») па па ех вохсыйт.

Мирхотн арсыр вер олаңан путартты нумас вэд. Ит – щит Емвош округан вэдты шуши ех реестр немуп непека ханшты паты. Округ правительстваш олаңан поступсы лэщятдыт, дэң щит унтасн социально-экономической па культурной верат ям шира тэты. Ши непекин ханшман питдыт тэп ши ех, хуйтат дэңхалдыт, дэң шив ат ханшсыйт па ши олаңан заявление мэддыт. Щит паты электронной карта мосматты утат дыв олдең ханшдыт, щалта ийс ширн дыв вэлдыт муй антэ. Ши непека ехат

комиссия ех нух вантты питдыт, шив кэща хотатн рэпитты мир па «Спасение Югры» ассоциация хуятат лундыт.

Ши тумпи мирхот хуши «От истока к устью» немуп вер олаңан путартты питдыт. Щит дэщятсы, дэң арсыр мўватн вэдты шуши мират вэлупсы вэньдыты тахет вэтша рэпитты ат питсат. Там пўшлыпат хойтытыдыщн ши вер посн югорчанат, «Ямал – потомкам!» па «Кедр» хуши вэдты ех вэйтандытдыт. Александр Новьюхов лупас, ши хуятат тухалди общинайтан па кэща

хотатн рэпитты мир Ас хўват Пулдавот вош вэнтты вэщсат, щалдыты дыв кев еш хўват Карской шорса Байдарацкой нэрума мансат. Пэнтан дыв арсыр тащан ех хуши вудемийдыт па дыв пидала вўды тайты вер олаңан путремасат. Щалта Ямал мўвн вэдты факторият рэпата нух вантсат па путартсат, муй вўрн ассоциацият па общинайт мўв илпи тащат холумтты мирпида рэпитдыт. Этнотуризм олаңан ищи путар манас. Интам «Ассоциация коренных малочисленных народов Красноярского края» па «Ясавеи» (Ненецкий округ) тахеңан ех ищи «От истока к устью» немуп вера пилдытты дэңхалдыт.

Ханты ясаңа тулмащтас
Реональда ОЛЬЗИНА

Увас мирлўв Ассоциация верат

Санкт-Петербург вошн «Увас мўват: тэмхатл па хэдэват» мирхот вэс. Ши вэйтандупсы кат хатл мэр Россия мўв полярникат тахи дэщятас, мата ут кэщя Артур Чилингиоров вэд. Ияха юхтум хуятат путартсат, хутыса там кўтн увас мўватн арсыр рэпатайт верты рэхл, дэң шуши ханнехуятат ищиты тумтака па яма елды вой-хўдат вэлдытдыт па вўдыдал ат давдыт.

– Тэмхатл Россия Увас мират Ассоциация тэп ширмаш ушаң-сащан поступсэт вўйман тайл, мата утат унтасн шуши ехлўв елды ищиты яма вой-хўд вэлдытдыт, вўды тащдал давдыт, мўвдал муй ийкдыт талана па сыстама тайты веритдыт. Мўң дэңхалдыт, дэң елды Ассоциация хуши ханнехуятдыт ищиты тўңширапа па вэщката ат рэпитсат. Вантэ, тэп там тахи унтасн

мўң Россияев па па хон пелкат кэщайта дыв вевтам вердал олаңан арсыр вудан айкелат тэты веритлўв, – тамиты Увас мират Ассоциация кэща хэ Юрий Хатанзейский мирхот манум пурайн лупас.

Ши тумпийн лўв путартас, хутыса шуши мират вэлты тахийн ин тэмхатл вэнта мўв илпи тащ каншты ех газ па нефть вўдыт. Тэп щит пата шуши мират дыв

рэт мўвдалн тэмхатл вой-хўд вэлдытдыт муй вўды елды давдыт шир тўңширапа иса ан па тайдыт.

– Тага, вантэ, вера ар тахетн мўв илпи тащ вўды па щит пата шуши мират ямсыева рэт мўвдалн вэдты-холды ширел давдыт ийс. Дыв катра пурайт иты там ийсн вэлупсэд дэщятты ан веритдыт. Тэмхатл Россия Дума хотн мосл шимаш законат вўты, дэң шуши мирлўва кеншак вэлупсы шират верты веритсўв, – юхи хашум ясаңдалн Ю. Хатанзейский путартас.

Россия мўв шуши
мират тахи айкел

Ханты ясаңа
тулмащтас
Владимир ЕНОВ

Моньщӑн ими нявремӑт хушци юхтылдӑс

Кашӑн ол ван хӑтлуп тылдӑшн Югра мӱвев сема питум емӑнхӑтлӑтн «Хӑтдые» пушхиет давӑдты хотн ар ол мӑр радивайн рӑпитум хӑнты ими, нявремӑт пӑты путрӑт хӑншты не Евдокия Вожакова вӑйтӑнтупсы лӑщӑтӑл. Ши тумпийн ол мӑр ипӱша нявремиеет сӑк кӑрӑтты, акань ӗнтты па па йис верӑта вӑндтӑл.

Тӑм пӱш иши Евдокия Николаевна нявремиеета Югра мӱвев, увӑс хуятлӱв, йис верӑт, рӑт ӗхлӑд па ай пурайл олӑнӑн ай павтӑс. Лӱв щиты ясӑл олнитсӑлӑ:

– Округев сема питум хӑтл пӑты ма нын хушана мойӑна юхӑтсум, лӑдн Югра мӱвев олӑнӑн путрӑтты. Мӱӑ округев 1930-мит олн тывӑс. Ши пурайн тӑта вӑлды вӑн пелӑк увӑс мир непекды вӑсӑт. Ӑш пос непекӑ дыв иши ӑн хошсӑт пунты, щит пӑты ӑш пос юкана дыв перна хӑншсӑт. Ши пура вӱш ӗвӑлт нивӑлъян хӑлум ол мӑнӑс. Тӑмхӑтл мӱӑ шуши мирлӱв ӗвӑлт ар учӑной, писатель, поэт вӑл, хӑнты ясӑнӑн хурӑмӑн газета ӗтӑл. Мирев нумсӑна па ушӑна йис...

Мосл ястӑты, Евдокия Вожакова нявремӑт хушца хурӑмӑн хӑнты лӑмӑтсухн юхтӑс, панӑн арсыр хӑнты мир пурмӑсӑттӑс. Кашӑн утые

пӱшхиета яма ванлтӑс па путрӑтӑс, муй пӑты тӑм муй тум пурмӑс мосл па муй ширн щит верды.

Еювум хӑнты ими моньщ иты рӑт ӗхлӑд, ай пурайл, ӑшкала па елды вӑндтылты верлӑд олӑнӑн путр тӑс:

– Ма хурӑмӑн Касум юхан тыйн сема питсум. Тӑм тӑхи 40-кем верста вӱшн Нумто кӑрт ӗвӑлт омӑсл. Лӱнӑн тӑта вӑлды шеӑкям вӑс. Ащем ипӱша вӑсӑт вӑлдӑсман янхӑс, ма па васы ухӑт пидӑ ӑмшца юнтсум. Ӑшкала луваттыя ювмемн ащемн вӱды ӑхӑлн Нумто кӑрта вӑндтылты тӑтлясыом. Ӑхӑт Касум ӑшкалайн вӑндтылты питсум. Нивӑл класс ӗтшуптумем юпийн нял ол Ӑмвошӑн п е д у ч и л и щ а й н вӑндтылман вӑсум. Ши юпийн Ленинград вош А.И. Герцен немпи институт ӗтшуптӑсум. Кашӑн ол лӱн рӱтыцӑты пурайн юхи юхӑттемн

ма ӑнкием-ащием ӗвӑлт путрӑт, моньщӑт иньщӑссум па нумса пунсӑдам. Вӑна ювмемн ши путрӑт нявремӑт пӑты киникайта хӑншты питсум. Тӑмхӑтл вӑнты ма «Хӑнты ясӑн» газетайн арсыр моньщӑт, путрӑт хӑншлум па непекӑт лӑщӑтлум. Интӑмнынана лӑнхалум «Ма хутӑндам» путр олӑнӑн ай павӑтты.

Имудтыйна вӑлдмемн, ащем вӑнтыты мӑнӑс. Кӑт хӑтл мӑр янхӑс. Кашӑн хӑтл ма ар пӱш калтӑна хӑхӑлсум ащем лавӑлман. Хӑлмит хӑтӑлн ши юхтӑс па лупӑл:

– Дӱние, калтӑна янхӑ, хоп лыпийн нӑӑен мойлупсы вӑл.

Хопн кӑда йирман нял шурем пӱнуп лылӑн путалье омсӑс. Юхитӑслам. Ащемн йилпа сӑвты пӑн лыпий омсӑлтӑйт. Ма иньщӑссем, муйн

л а п ӑ т т ы ? Ӑхӑт ащем вӑн щолхот хутӑндама верӑс. Кашӑн хӑтл ма ай Касум юхан х о н ӑ н а х у т ӑ н д а м л е т ы й и т ӑ н т у р н с ӑ х ӑ т т ы я н х с у м . Д ы в ӑ т х о т п ӱ н ӑ л а й д о р а п е в ӑ д т ы т ӑ т ь л ы с л а м .

Щиты лӱн па сӱс хӑтлӑт мӑнсӑт. Камн хӑтлӑт ишкья

йисӑт. Лоньщ рав париты питӑс. Хутӑндам вӑншӑка йисӑт, шурем пӱнлӑд нуви пӱна пелӑтсӑлӑл, тухӑлӑлнух ӗнумсӑт. Йи мӑтта хӑтл ӗнмӑлтум ай лӑйндам ким ӗсӑлсӑлдам. Хотӑв нӱмпийн хутӑт ӱвман мӑнсӑт. Ма хутӑндам мӑрӑк лӑлӑрписӑт пӑнух ши пӑрлӑсӑт. Шеӑк шаль вӑс дывӑт ӗсӑлды. Тӑп ма вӑсем, хӑнты дыв мӑнӑт па вӑйтлӑл.

Вӑлупсӑл мӑр Евдокия Николаевна ванкӱтлы ши ӗнмӑлтум нял хутӑн пушхиет олӑнӑн нӑмӑлмийл. Итӑх сӱс пурайн Ӑмвош хӑват шӑшман морты мӱва мӑнум хутӑн пакӑт пӑда хӱв мӑр вантман нӑмӑсл: «Мосӑн, тӑм ма ӗнмӑлтум хутӑндам дыв пушӑхлӑд пидӑ мӑнлӑт?».

Нявремӑта шеӑк ӑмӑщ вӑс Евдокия Николаевна путр хӑлӑнтты. Юволӑнӑн хӑнты имие «Хӑнты ясӑн» газетайт, хӑнты моньщ киникайт пушхиета мойлӑс па пӑшар юх олӑнӑн хӑнты ар арийс.

Югра мӱв сема питум хӑтл па йилуп ол емӑнхӑтлӑт пӑты мӱӑ Евдокия Вожакова вӱща ясӑнӑт китлӱв! Хӱв йис, хӱв нӑпӑт лӑнхӑлӱв, ӗрт, вот хӑтлӑт ӑн вантман иши сӑты ям нумӑсн кӑшилды-мӑшилды елды вӑлды!

Ирина
ПОСЛОВСКАЯ

Ищки Икет VII-мит вэн мирхот

Ёмвош кўтлуп хярн VII-мит Ищки Икет па Доньщ Эвет Россия мўвтед вэн вэйтангупсы мәнәс. Тыв мет ям моньщән хуятат Нижневартговск, Сәрханл, Урай, Когалым вошәт, Нефтеюганской, Кондинской, Советской, Нижневартговской районәт, Надым, Нарьян-Мар, Тәпал па Пермь вошәт эвәлт юхтыйдсәт.

Тәм одн Сочи вошн Олимпиада кәсупсы ләшәтды, арталаты ёх уша версәт, муй щирн Ищки Икет па Доньщ Эвет Велюкой Устюг вош эвәлт юхтум мет вудаң Ищки Ики пида кәсты хошләт. Мойң ёх кәсупсы вантсәт, хуйтат Ищкет Икет эвәлт хўвәншәк навәрәл, әхал эвәлт нюл есәләл, пәтдам пурайн вантты веритәл, велосипедән сора яңхты, еңк хўват хәтәтәлты па потум йиңкән вәщийдты хошл.

Ёмвошән мир па мойң хуятат ещәлт округ ариты-якты тәхет ёх яксәт па арисәт.

Няд хәтл мәр Ищки Икет «Детская игровая программа», «Детская театрализованная программа», «Взрослая игровая программа», «Взрослая театрализованная про-

грамма» етнхотәт адьсәт па мет яма альты хуят тынәң мойлупсы – па хон пеләк мўва яңхты путёвка непек ёша холумтәс.

Ши хәтләт мәр ня времәт пәты емәңхәтләт, «Спортивные потехи» немпи арсыр моньщән ёх дәмәтсухәт кәсупсы, «Тўт пўңәлн» немпи якты-ариты хәр, Ищки Икет моньщән сўв ёша холумтты пәты кәссәт.

170 хуят эвәлт жури ёха мосәс мет ям Ищки Ики па Доньщ Эви пириты. Ван хәтлуп тыләщ 14-митн сьезд сухнум хәтлән уша йис, мет ям Ищки Икия Когалым вошәң хә Дмитрий Арефьев йис, мет ям Доньщ Эвия – Северодвинск вошәң не Дарья Семенец.

**Людмила
СПИРЯКОВА**

Шуши мир рэтэт емӓнхӓтл

Нягань вошн «Рэт ӓх» немуп хӓтл вӓс, щит постӓты пӓты вошӓн хӓнтэт па вухадят шуши мирӓт культура нух адумты хотн ӓктӓщсӓт.

Щӓта рӓпитты хӓнты ими **Зоя Проскурякова** етнхот пӓншум пурӓйн вӓш кӓшмӓдтӓс, поикщӓс па лупӓс: «*Мӓн тӓта ӓктӓщсӓв рӓтлӓв нӓмӓдмӓты, хӓнты, вухадь арӓт па нарӓс юх сӓй хӓдӓнтты, дӓдн нявремлӓв па хилыдӓв щит нумса ат пундӓт па ӓхӓт дыв нявремдӓл ши верӓта атвӓндтӓдӓт*». Дӓв ясӓд эвӓлт уша питӓс,

Нягань хуши 2005-мит од вӓш эвӓлт щимӓш хӓтл верӓнтды. Шив хӓнтэт па вухадят аелн-вӓнӓдн хотӓн ӓхдӓл пида юхтыйдлӓт па рӓтдӓл одӓнӓн путӓртлӓт, аридӓт, яклӓт па дыв верум пурмӓсдӓл мира ванлтӓдӓт. Ши одн Алексеевӓт, Диадоровӓт, Отшамовӓт, Сумкинӓт, Кошаровӓт, Шадринӓт, Саушинӓт, Куксюк па

Болхонцовӓт рэт ӓх пӓты емӓнхӓтлдерантсы. 2010-мит одн ийдпа Шадринӓт рэт одӓнӓн етнхот вӓс, ши рэт Ӕмвош эвӓлт вӓл, Клавдия Ксенофоновна Шадрина опрӓщ ӓхдӓл одӓнӓн нӓмӓдмӓс па рӓтдӓлпидаарисӓт-яксӓт, лунӓдлтупа ванлтӓсӓт. 2011-мит одн етнхотн хӓт семья одӓнӓн путӓр мӓнӓс, щитӓткӓтнпирӓщ ими Клавдия Семӓеновна Хуснутдинова нявремдӓл па хилыдӓл пида вӓс. Тӓнӓд Кошаровӓт па Проскуряковӓт «Рэт ӓх» хӓтл постасы. Тӓм пӓш Нина Ефремовна Бондаренко (Воголева) рэт одӓнӓн мирхотӓн ӓх уша версӓт, дӓв тӓм етнхота Екатерина эвел, Ксения па Кирилл хилыдӓл пида юхтыдӓс. Ши не вой-хӓд велпӓсдӓты ӓх семьяйн Мушӓн кӓртӓн емӓс па айтӓднӓйхопнӓхты, хӓд велты, воньшумут воньщты па ӓнтӓсты хошӓс. Ӕшкала дӓв Поднавӓтн етшуптӓс па Ӕмвошн леккара йиты тӓхийн вӓндтыдӓс, ши юпийн арсыр кӓртӓтн пӓдъницайт хуши рӓпитӓс. И мӓр Нина Ефремовна хотӓн ӓхдӓл пида нӓм мӓвн вӓс, 1996-мит одн дӓв Нягань воша касдӓс. Интум **Н. Бонда-**

ренко рӓтышуман юдн омӓсд па нӓдам хӓнты пурмӓсӓнтӓл, хотӓн ӓхдӓл пида мирхотн ӓкмум мира щитӓт ванлтӓсдӓ. Дӓв одӓдн ши ими тӓмиты лупӓс: «*Ӕнкем-ӓщем хӓд велпӓсдӓты хуята вӓснӓн па етнноптӓдты мӓндӓнӓн, юхи алдӓйн юхӓтдӓнӓн па ид улдӓнӓн. Дывнана турас ӓн верты пӓты амплӓм пида ай хопн воньшумут воньщты янхсум. Кӓш ай вӓсум, атӓлт вӓра янхты иса ӓн пӓдсум. Ши йисн мӓн яма вӓсӓв, дӓдды иса ӓн омӓсӓв, ӓнкем-ӓщем тӓд пурая мосты арат хӓд сопӓсдӓснӓн па пасыр детут тӓйсӓв.*

Ай пура вӓш эвӓлт ар од ӓн ӓнтӓссум, хӓн рӓтыщӓты мӓнсум, па ши ӓнтӓсты омӓссум. Интум нӓдамнӓмӓсдум: *мӓнӓма тӓми-туми верты мосл. Ма шецк сӓмӓн нӓй эвӓлт хирӓт, посӓт па мидӓт ӓнтты, щӓдта косметичкайт па нирӓт ӓнтлум. Ернасӓт ищи ӓнтыйдлум. Сӓмем муй дӓнхал, щит ши верлум*».

«Рэт ӓх» хӓтӓднтӓм пӓш сема питум имет ищи ям вӓща ӓсӓнӓн лупсыйт па мойлупсӓтн мойдӓсыйт. Щит Матрӓна Никитична Решикова па Зоя Ми-

Хӓнты ар аридӓт

«Гжель» немуп тӓхи эвет яклӓт

Нина Бондаренко пурмӓсдӓл одӓнӓн путӓртӓд

хайловна Долгополова, дын 75 ода йиснән, Эльвира Васильевна Гурова 70 ода йис. Татьяна Георгиевна Гусар 55 ода, Ирина Геннадьевна Кандрова 50 ода йиснән.

Матрёна Решикова вухаль ими, дүв Комудваны кэртән енмәс, аңкел Костинәт рәт эвәлт вәс. 1958-мит одн дүв Ёмвошн медучилище етшуптәс па нядьян од арсыр тәхетн пәдъницайн рәпитәс. Етнхотн **М. Решикова** ищи ясаң вүйдяс: «Яң ода ювмемн вәндтыйлдыт мән сум, сырыш а́к а́школая мәнты а́ккемн-а́щемн а́н есәлдсыюм. Илатн Проточной кәрт эвәлт мўң кәртэва а́школа кәща юхтәс, ма и ернаским хәхәлд сум па ошни дәмәт сум, дәдн мәнем дүв а́школая ат тәслә. Вантэ, шеңк вәндтыйлдыт дәнхасум. Щәдта мәнем пәнән вүйслә па Проточной хуци дапәт класс етшуптәсум. Щи юпийн леккара вәндтыйлд сум па Шамаш кәрта рәпитгы китсыюм. Щи пурайн колхосәт ияха кәрәтсыйт па мўң семьяев Комудваны эвәлт Шамаша касдәс па рәпитгы юхәтмемн рәтдам щәта вәсәт. 12 од Октябрьской районән рәпитсум, әхәт 20-көм од Ёмвошн окружной пәдъницайн рәпата версум па Нягань хуци ищи рәпитсум».

Т.И. Гусар Тюме-

Шуши ёх нявремлад па хилдылад пида

нян полиграфической тәхи етшуптәс па Нягань вошн типографияйн рәпитәс. Дүв лупәс: «Маванттемн рәтдам олаңн тәта нәмхуят нәмәлт а́н вәд. Зоя Долгополова рәт неңем, дүв итәла ма Лоншаковәт рәт эвәлт вәдлүм, дыв хәнты Октябрьской районән Алешкино кәртән вәсәт. Клара Саушина ищи рәта вәд, дүв а́ккем пида яха енумсәнән. Ма катра Сергино хуци сема питсум, щәта хәдүм класс етшуптәсум. Әхәт а́ккем-а́щемн Кайгатюр кәрта касәлдсанән, щәдсаты мет сыры Ным Няръёха вәдты мәнсүв, щи юпийн Большой Камень кәрта. Щирн, тәта омәсты ёх иты ма

ищи рәт мўвемн вәдлүм».

Ирина Кандрова Проскуряковәт рәт эвәлт, дүв киникайт мийдлаты хотн рәпитл. Имәр «Югра дылднуптәты» тәхи кәщя вәс, интум вошәң кәща хотн па тәхия дәнман вәд. Ирина Геннадьевна ар пўш Ёмвошн, Москвайн па Пуднавайтн шуши мирәт мирхотәтн вәдляс, па имет иты дүв яма рәпиттад пәты арсыр ишәкты непекәт тәйл.

Етнхотн нявремәт па вән ёх хәнты арәт арисәт, яксәт, юхи мәнты едпийн худыева сўрәң летут, мавәң летут пәсанән шай яньщсәт па путремәсәт.

Матрёна Решикова

Реональда СУРЕЙСКАЯ

Мавәң пәсанән шай яньщдәт

«Петуц-Петуц кумие» ар аридәнән

Югра мўвев тащӑн ванлтупсы

Югра мўвев сема питум хӑтлӑн Ёмвошн XVIII-мит «Товары земли югорской» немпи ванлтупсы вӑс. Тыв округев эвӑлт кӑтсот мултӑс арсыр детутӑт, пурмӑсӑт, лӑмӑтсухӑт, хотӑт омӑсты, лекшитты, машинйтн янхты верӑт тӑты, непекӑт, кинӑйт есӑлды, мойна юхтум ӑх рўтыщӑты верӑт па па сыр-сыр ӑмӑщ утӑт лӑщӑтты тӑхет ӑх тўвум пурмӑсдал ванлтӑсӑт.

Ванлтупсы пўншум пурайн округев губернатор дӑнкӑр хӑ Сергей Полукеев щиты ясӑлд олнитсӑлӑ: «Шеӑк ям, хуты тӑмхӑтл Югра мўвн ӑнтӑ тӑп питы вуй па газ вўты рӑхл – мўн тащӑн мўвевн-йиӑкевн енумты арсыр детутлўв, сыр-сыр пурмӑслўв олӑнӑн па мўвӑтн вӑлды мир ищи вӑты питсӑт. Тӑмхӑтл тӑта мет тащӑн па рӑпата пела сӑмӑн хӑннехуятӑт ӑктӑщсӑт, дыв лавӑрт ищкимўвн мосты детутӑт па пурмӑсӑт верлӑт. Щит пӑты вӑн пӑмӑщипаясӑт нынӑна ястӑлум!»

Ма тӑм ванлтупсы хўват янхмемн нӑмӑссум, яна па, щит луват тащӑн па хурамӑн мўвн мўн вӑлдўв. Муй тӑп тӑта ӑн вӑс: сулдӑн, няр, пӑсӑн па лыдӑн хўд; вўды, пӑрӑщ па мис нюхи; ищимӑщ колбасӑт, карӑн пушӑх, есум йиӑк, рӑк па няр мис вуй; сыр-сыр воньшумутӑт, хурамӑн

па ӑмӑща верум вӑн па ай няниет. Арсыр кўр лӑмӑтсухӑт – пуркайт, вейт, пунӑн вей шӑпӑт; сыр-сыр пунӑн милӑт, щӑшкӑн сӑхӑт, ернасӑт, сӑк хурамӑт, турлопсӑт, тунты эвӑлт вӑн па ай ансӑнӑт, увӑс мир юнтутӑт па па сыр-сыр мойлупсы утӑт.

Тӑта ӑнтӑ тӑп летут муй пурмӑс вантты па лӑтты рӑхӑс – арсыр увӑс мир хурамӑт: сӑк, юх, тунты, мис па вўды лўв, нӑй эвӑлт сыр-сыр пурмӑсӑт верты юхтум мир вӑндтӑсыйт.

Ванлтупсы тумпийн юхтум мойн хуятӑт пӑты лўнтупсӑт, семинарӑт па вӑндтӑты хӑрӑт лӑщӑтсыйт.

Тӑм ӑмӑщ ванлтупсы Ёмвошн вӑлды мир шеӑк мосман тӑйлӑт, вантӑ, хӑлум хӑтл мӑр тыв ветхушьян шурӑс мултас хуят юхтылӑс.

Ирина САМСОНОВА

Рўтыщаты тәхи верты дәнхал

Аган кәртән пурмәс верты хот рўщ ширн «Межпоселенческий центр национальных промыслов и ремесел» нем тайл. Щәта кәртән ёх тухәлли Корлики, Ларьяк па Варьёган хәннехәйт рәпитләт, тыдәщ вух вўты пәты дыв юдн верум пурмәслад Агана китләт. Ши хотн 21 хуят рәпитл, кәщая щәта Фёкла Семёновна Бондаренко вәд. Ши ими пида Агана яңхмем пурайн путәртсум, рәпатайд олаңән арсыр айт павтәс.

ДЫВ СӘТТӘДА ВУХ ХОДУМТЛӘТ

Рәпатаев хот округ эвәлт вухн мәды, хән щит ән тәрмәл, грант вухәт еша павәтлүв па вух саты пурмәс верлүв. Тәняд обско-угорской театра ләмәтсүхәт ёнтмев пәты ветсот шурәс шойтән сухуптәсьюв, Самотлора пурмәс вермев пурайн и миллион шойт вух арат холумтсүв. Тәм ванән хәтл етты пеләт хәнтәт ләмтут ёнтты пәты нух нәтты вух еша павәтсум па вертут верты ёхалупсум, ләдн ёнтәсты ат омәсләт. Пурмәслад етшуптәты юпийн дывел вухн сухуптәлдам. Щәдта мултас вух холумтты пәты нәдам пуркайт ёнтлүв. Ешн ёнтты хўв, щит пәты Е. Айпин эвәлт ёнтәсты па скорняжной шўңкән ләттыя вух вохсүв.

ПУРМӘСӘТ ПА ЕМӘНХӘТЛӘТ ВЕРЛӘТ

Пурмәс верты ёх эвәлт мўң хущева Татьяна Семёновна Уколова рәпитл, муй пурмәс шуши мир версәт – лүв иса щитәт верты хошл. Сайра Сайретдиновна Атама-

нюк кўш хәнтия ән вәд, ёнтәсты хошл пәдәмәтсүх ёнтәл. Гаврил Захарович Кунин методиста вәд, лүв хурәт па непекәт пида рәпитл, щәдта юх пурмәсәт па нарәсты юхәт верл. Олег Сергеевич Камин рәпәтнекев Корлик кәртән вәд, лүв мўңева нымләт, ёхләт, нәләт, сотупәт, кешет па анәт верл. Варьёган не Лариса Семёновна Лейкова ед тыныты ай пурмәсәт верл, щитәт мирхотәтн па емәнхәтләтн мирняма вўдыйт.

Йис вўш эвәлт Аган юханән хәнтәт панне сух эвәлт пурмәс ёнтсәт, мўң хотәв неңәт ищи щитәт верләт. Вертут вертәдн нәдам дыведа луплудм: «Катра йис вўш эвәлт муйсәр пурмәсәт мўң мўвевн версийт, щимәщ утәт верты мосл. Ән мосл вўратты Касум ёх муй вухалят ширн щитәт верты». Русскинской кәртән неңәт, адпа, мет хурамәна вантәсты дәнхаләт, щит пәты дыв сәкәң ид тәхет шеңк вўтәңа верләт. Мўң хәнтылүв иса щиты ән верәнтсәт па интум щиты верты ән мосл.

Ванкўтлы рәпатаев вўранән па кәртәта, вошәта яңхлүв. Тәм ванән Г. Кунин Москвайн вәдум мирхот эвәлт юхи юхтәс. Ешайн Вата кәрта мәнлүв, щәта емәнхәтлә юхәтты мирхәнтылетунг лапәтты питлаллүв. Щит тумпи вертут верты ёхлүв хәннехәйт нохәр юх лер, вўды па хўд сухәт, щәдта тунты эвәлт пурмәсәт верты, сәк кәрәтты вәндтәты питләт. Т. Уколова щәта нявремәта юнтты хәр ләщәтл. Кашәң од Вурна хәтл верәнтлүв, ши ут и од Аганән вәдләт, па од – Варьёган хуши.

РЎТЫЩАТЫ ЁХА ВӘНТ КӘРТ ВЕРЛЫ

Аган эвәлт веткем километра вўшн рўтыщаты кәрт пўншты дәнхалум, щәта кәт хәнты хот, певәлтхот па па утәт омәслүв. Вәнт кәртәв

юхан хонәңән омәсты питл па рўтыщаты ёх щәта хўд вәлпәсләты, воньщумут воньщты па туләх әкәтты питләт. Ёш эвәлт интум ши тәхи вәнты кәт-хәлум километра мәнты мосл. Хән питы вуй холумтты мир кәртәв лепн рәпата тәхи па ёш верләт, щәдсаты вәнт кәртәв вәнты 700-800-кем метра питл. Мўң рәпатнеклүв яң мултас од пурмәсәт верты хотн па музейн рәпитләт, щит пәты рўтыщаты мир пида рәпитты хошләт. Вўт кәрта юхтййдты мира дыв хәнты моньщәт моньщты питләт па дывел шуши мир пурмәсәт верты вәндтәлдат. Ма нәмаслум, и-кәт од мәр кәртәв верләв па рўтыщаты ёх щив тәтыдәты вўянтлүв.

Реональда
ОЛЬЗИНА

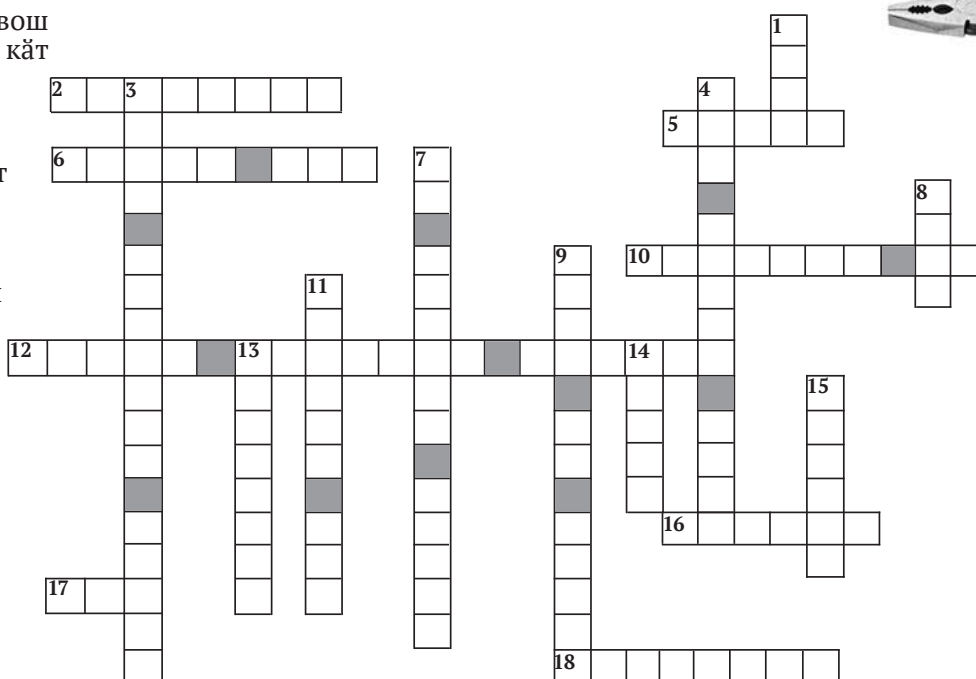
Верантты утат

Тынаң ханты нявремдүв! Иса мирн вәты йилуп 2014-мит од еманхәтл пәты нынана вөн вүща яснәт китлүв! Тәмхәтл мўң дәнхәлүв уша верты, муйсәр яснәт сыр-сыр верантты утат олаңан нын вәйтләты. Амаатщет яма дўнтаты, хўрәт яма вантаты па мосты яснәт тәм кроссворда хәншаты!

Лопәс пәләттыя вәлды яснәт:

1. Турн пайт муйн нух талдыйт?
3. Карща енмум турн ши утн нух сәвәрды.
4. Карты вош эвәлт тўвум ут кәт олаң тәйл, кәт кар-ты лак тәйл, күтлупәд эвәлт картлўнкан метшум.
7. Карты верты хон вош эвәлт тувум карты пеңкпи щимәщ-тәмәщ сора пурәд, пурдәлдә па пурты утдал юхи әнт делдә.
8. Кар-ты мухты юх енмәд.

9. И эви вәд, ям ут дел, агум ут дел, щәлта ищи хотыеда юхи лунемәд.
11. Ващ вўспи карты мухты не вой, хор вой хәхәд.

13. Кўрдал кевәт, ухәд юх, ар хотуп кәрт лапәтәд.
14. Муйн карты лўнқ сәңкды?
15. Лопәс хўваттыя вәлды яснәт:
2. Ар лотпи вух дәйт, карты дәйт.
5. Няд эви и ермак ухшам пунмел.
6. Муйсәр шўнқан летутәт омәсты хәрн

- мўв нух хирды?
10. Мўв әптәт нух кўншты юх щўнқ.
- 12.

16. Ов эвәлт ән депәл, сохәд хәла әл кәлятыйд.
17. Карты верты мўв эвәлт тўвум ут щәри-кәри тўрнән дәйл.
- 18.

Тәм кроссворда хәншум яснәт мўң газетава китаты: **628011, Ёмвош, Комсомольской вош хулы, 31 хот, 506 хот йит.** Ши нявремие, хуйтат мет сора щит ут хәншләт, мўң мойлупсийн китладүв.

Ирина САМСОНОВА

Касум хә Ямал мўвн вәд

Хәнты хә Степан Евгеньевич Мултанов интәм Ямал мўвн Муравленко вош питарн вәнт шушийн вәд. Мин вәйтантыйдсумн Когалым вошн вўдең ех еманхәтл пурайн. Степан Евгеньевич еманхәтда вўды нюхи тыныты юхтылдәс.

Тәм хәнты хә сема питәс Тәрумлорн, ашел – Касум мўв хә Евгений Яковлевич Мултанов. Степан ай пура олдад Тәрумлорн мәнсәт. Щәлта дыв вәнт шушел Ямал мўва пунсы. Интәм лүв семьяел пида Муравленко вош питарн вәнт шушийн вәд. Римма Антоновна Мултанова имед пида хәдүм няврем

енмәдтсәнән, ин па хидәт тәйләнән. Степан Евгеньевич ин вўды лавәдман, вой-хўлвелпәсдуман вәд. Кашәң од Когалым воша вўдең ех еманхәтда хотгел ехләд пида юхтыйыл, вўды нюхи, хўд, воньшумут тынылдәт.

Надежда НОВЬЮХОВА

Хур ханшты хэ Геннадий Райшев олаңмит хурат

Ван хятлуп тыдәщ 12-митн Геннадий Райшев мастерской хотн ванлтупсы мәнәс. Щәта лүв олаңмит хурдал шивалдәсүв, мата утәт 60-70-мит олатн хәншман вәсәт.

Ванлтупсы пүншман Геннадий Степанович лупас, кашаң хурн муй пурмасн пура кәм хәщәс – щит муй ширн ма хурат хәншты хәя йисум. Искусство верәт дерамтты не Наталья Фёдорова щив хәтләт, олат нух хәншәс. «*Ма нәмәссум, хути ма па ширн хурлам хәншты питсум, тәп ипудяң тәм йисн хәншум хур катра хур пида ияха вантсум, антә, ихура-суп ширн хәншлүм*», – лупас Геннадий Степанович.

Округдума шуши мират ассамблея кәща **Еремей Айпин** ястәс: «*Округев 83 ода йис, муйкем арат унтас тәс хәнты мир художник Геннадий Райшев*». Ши тумпийн лүв нәмәдмәс, муй ширн хәнты Геннадий Степанович пида Юхан хұват яңхсәт, ин Аган юхан хұват мойна яңхты вохсәлэ. «*Мүв-ават хурас кашаң хәтл шимла йил, щит пәты нәң хурданән хурасәң мүвев ат хәщл*», – лупас Еремей Данилович.

Искусствовед не **Наталья Фёдорова** мойң өха лупас, муй ширн тәм ванлтупсы ләщәтәс. Щит пәты арсыр хурат вүс, итәх

утәт вантладн имухтыуша ән вердән, хути щит Геннадий Райшев хәншум хурат. Тәм ванлтупсы ләщәтман Наталья Николаевна нумас верәс Геннадий Райшев мет олаңмит хурат алыты, лүв шеңк сора вәтаңа йис. Елды Н.Н. Фёдорова лупас: «*И хот питәрн 60-мит олатн хәншум хурат, па хот питәрн – 70-мит олатн, щит яма кәл, хути са вәлупсы олаңән хурат айдтыева өмща па моньшәна йилдәт*». Итәх катра хурат йилпатты мосас, вантә, «Турн сәвартты пурайн» хур Карпинск вош эвәлт тәтлясы, шәлта йилпатсы па хур йилпа йис. Тәм ванлтупсы йн кәл, муй ширн хур хәншты хә айдтыева па ширн хәншты питәс.

Мосл ястаты, тәнял па тәм од мәр округев хұватыйн «Графика Райшева» немпи ванлтупсы ләщәтсы.

Наталья Николаевна лупас, 2014-мит од Геннадий Райшев пәты вулаң ода питл, щит пәты арсыр ванлтупсәт ләщәтлдыйт.

Людмила СПИРЯКОВА

Мосәң, хурат хәншты хуята йил

Тәм хурн Люда Дедюхина, лүв әңкел-ащел Игрим енмум хәнтеңән. Щәтыщәщел па щәщел Мүды кәрт эвәлт вәсәң, щәдсаты вәлты не Любовь Кашлатова дыведа рәта вәл.

Айтәхет поттытыдәщн Люда Игрим вош эвәлт Виктория Владимировна Сызарова пида «Человек рисующий» немуп вәндтупсыя юхтыдәс. Лүв тумелн әшколайн хурат хәншты вәндтәды, щит пәты дын китум-так ши вер тәса уша павәтты пәты Ёмвоша юхтылдсаңән.

– *Ма нивәлмит классән вәндтәйлдлум, ольпәң хурат хәншты 8-9-кемода ювемн вүянтсум. Тәм вәндтупсы йн арсыр ут*

уша версум па нумса пунсум. Щәлта па художникәт хәншум хурат тәта вантсум. Сыры нәмәссум, ма яма щитәт хәншты хошлүм. Тәта вән өхверум хурат пелы вантман сащн юхәтсыюм, мәнема елды ар од вәндтәйлдты мосл, ләдн дыв итәда яма хурат верты. Тәм пүш художественной әшкала етшуптәлүм па елды кәтхәлүм од вәндтәйлдты дәңхалум, ләдн Виктория Владимировна унтасн тәсәшәк хурат хәншты ат

вәндсум.

Тәм вәндтупсы йн Леонид Алексеевич Ларн акварелятн хурат хәншты вәндтәсыюм, сыры ши ольпәтн иса ән хәншийлдсум. Интум уша версум, неш, щитәт унтасн ищи хурамәң хурат тывләт.

Муйсәр рәпатнека әшкала юпийн йиты дәңхалум, ши олаңән худна ән нәмәссум. Ма ширемн, художника йиты кәс тәйлүм. Ма шеңк сәмәң мүв-авәт, арсыр пурмасәт, фруктәт па овошәт хура хәншты. Щитәт яма тывләт, хәннехәйт па войт хәншты иса ән хошлүм. Тәта вәлүм

ванлтупсы йн мет сәмема рәхәс «Жертвы духам гор» немуп хур, щит Л. Лар хәншәс. Хүв щит пелы вантман омәссум па интум нумас тәйлүм шимәщ хура суп хур хәншты.

Реональда Ользина
Хурн: Людмила Дедюхина

Хоттел ёх – щит вэн уй!

Ёмвошн хоттел ёх па нявремәт вәлупсы лавәдман тайты «Вега» немпи тәхийн «Ма хоттел ёхдам» кәсупсы вәс. Аңкиды-ащиды хәшум нявремәт енмәлды няд хоттел ёх – Мумаревәт, Полуяновәт, Головинәт па Новьюховәт күтәдн кәссәт.

Кашәң семья дыв Колдәдн путәртсәт, арсыр хурәң кинайт ванлтәсәт, арисәт, яксәт па дүңтупсәт дүңәтсәт. Щи күтн дыв пәтәда арсыр әмәщ иньшәсупсәт ләщәтсыйт, дәдн уша павәтты, муй ширн

дыв сыр-сыр давәрт суртәт па па верәт түңматләт. Щи тумпийн дыв путәртсәт, хутыса нявремәт вәндтәләт, дәдн елды вәлупсийн дыведа кеншәк вәлты ат вәс.

Артәдәты хәннехуята шеңк давәрт вәс мет ям

хоттел ёх пириты. Вантә, кашәң семья ар әр пунәс, дәдн хурамәңа па әмшә лүв хоттел ёхдәд оләңән ай павәтты. Дыведа мәстәс, хутыса аңкидәд-ащидәд нявремәт пида күтәдн ләхсәңа, ияха катдасман вәлдәт па йис культура верәт елды төләт.

Кәсупсы сух-нум юпийн кашәң семья ишәк непекәтн па тынәң мойдупсәтн катлуптәсыйт. Головинәт семья «Хоттел ёх вәлупсы

– мир вәлупсы!» номинацияйн юкәнтсыйт, Мумаревәт апрәң хоттел ёха – «Мүң уй – мүң ёшлүвн!», Новьюховәт семья – «Мүң хоттел ёхлүв – мүң тәщев!» па Полуяновәт хоттел ёха – «Нюд юх олпәт» немн мәсыйт.

Хәнты ими Раи-Хса Головина тәм емәңхәтл оләңән щиты лупәс:

– Юхи хәшум оләтн мүң арсыр вошәң кәсупсәтн кәссүв, щит пәты хән тәм кәсупсыя вохсыюв ма хүв әннәмәссум – имухты кашәсум.

Кәсупсы оләңән уша павәтмемн ма сырыя «Дыләң союм» тәхия мәнсум. Щәта рәпитты Сергей Ремизов па Любовь Федоркив мәнема хурәт тәса ләщәтты па нарәсты сыйт пириты нәтсәңән. Кәт хәтл мәр пухдам хурәт пирисәт па түңширәңа версәт. Машәем вухәдл мир писатель ими Анна Конькова хәншум «Бабушка Аннә» немпи киникайн дүңтупсәт кәншәс. Ма хоттел ёх оләңән хурәң пос одюпн хәншсум. Непекн вән пухем ёш шуртсум, кашәң ёш луйн

«Ма хоттел ёхдам» хуши кәсты ёх

нявремдам па икем хурәт хәнсум, күтлупн ма хурем версум. Ма нумсемн, хурәмәңа тывәс! Икем кәсупсыя юхәтты ән веритәс, рәпатайн вәс. Вәнтупем щит юхтыләс. Ма сәмәма щикем ям, ияха әктәщсүв!

Айдат хәнты не Надежда Новьюхова (Рагимова) ищи хоттелд әхлад пида ванкүтлы сырсыр шоһән кәсупсәтн кәсләт. 2011-митодн «Семья года города Ханты-Мансийска» кәсупсийн дыв кимит тәхия питсәт. Тәм кәсупсыя дыв ищиты тәса дэщәтыйлдсәт. Әмәщ хурән кина версәт, хута яма кәл, муй ширн йилуп семья тывәс, мәта пурайн нявремән сема питсәнән, хән Иван ащел дын енмәлты вүсәнән, муй ширн дыв рүтщәләт, хутыса рәт йис верәт елды тәләт. Хоттелд әх олаңән хурән посн дыв кәт вострой сухнән: Югра па Азербайджан мұвнән олаңән хәншсәт. Вантә, дыв семьяедн кәт культура верәт тувман тәйләт. Иван нарәсьюхн юнтәс, хәнты хәякәкәс па вухаль ясаңнарарийс. Решад па Эльшад пухән хоттелд әх па әңки олаңән лүнтупсәт лүнатсәнән.

Надежда Новьюхова Нуви сәнхум район Ваньшавәт кәртән хәнты семья хуши сема питәс. 1996-мит одн әшкола етшуптум юпийн айдат не педагогической института вәндтыйлды мәнәс. Вантә, әңкел ищи нявремәт вәндтәты неңа вәс. 1999-митн Надежда па хон мұв эвәлт юхтум айдат хә Джавид Рагимов пида вәтәңа йис. Еша вәс, пидыеңән ияха вәлды питсәнән. Кәт од мәнум юпийн тәл пурайн айдат әх хуши Решад пух сема питәс. Лүңән Надежда вәндтыйлды тәхия етшуптәс па учителя йис. Щи од Надежда Владимировна «Хәнты ясаң» немпи газетая рәпитты юхтәс. 2005-мит одн лүв нумәснохәтсыелды аспирантура вәндтыйлды мәнты. Вантә, кашән

хәтл хәнты ясаң пида рәпитман, лүв дәңхәс елды рәт ясаң олаңән мудты уша павәтты па дерамтты. Няд од мәнум юпийн Надежда филологической наукайт кандидата йис. Вәндтыйлды олаңт мәр Джавид икел пидыела ипұша нәтәс, хута ям ясаңән, хута ям верн. Интәм икел шоһән мир машинайтн тәтләты тәхия пұншәс. Атл-хәтл мәр Ёмвошн па округев хұваттыйн мир тывелд-тухелд машинайт тәтләд.

2007-мит одн Новьюховәт-Рагимовәт хоттелд әхн кимит Эльшад пух сема питәс. Мосл ястәты, дыв семьяедн кәт мирән верәт: хәнты па азербайджан әх йис культурайңән яма тәйлдыңән. Әңки – Надежда, хәнты мир йис верәта нявремән вәндтәл, ащи – Джавид, пухәләл пида рәт ясаңән пугәртәл.

Интәм тәм кәт хуятңән хуши и пухие па енмәл. Ащел ащипи роман әнтәма йис. 12 од дуват Ваня пухие ателд хәшәс. Надежда пидыел пида имухты шәкәщты нявремие енмәлты вүсәнән. Щи пура вүш эвәлт Ваня Ёмвошн вәлды питәс. Тәм пухие ащел – хәнты, әңкел – вухаль хуятңән вәсәнән. Мосән, щипи эвәлт лүведа увәс мир культура верәт шеңк сәмәңәт. Вет од Иван «Дылаңсоюм» тәхия яңхәл. Вантә, Ваньшавәт кәртән вәлдмәлн лүв нарәсьюхн юнтәс. Ёмвошн лүв ариты-якты па юнтты верәта елды вәндтыйлды питәс. Лүв Россия мұв вән шоһәт – Новосибирск, Владивосток па па хон пеләк мұвәт – Чехия, Швеция, Польша, Финляндия тәхетн вәс.

Кашән од дыв увәс мир емәңхәтләта яңхләт. Тыдәщ пория, вурңа хәтла, вурщик хәтла Надежда ипұша нявремәд пида юхәтл. Иван – мир ещәлт якәл па нарәсьюхн юнтәл, Решад па Эльшад шуши мир әрәщты кәсупсәтн

Раиса Головина хоттелд әхлад пида

Новьюховәт-Рагимовәт хоттелд әх

кәслаңән. Щи тумпийн «Лыжня России» па «Кросс нации» мәнты пурайн кәсләт. Вән пухд еңк хәрн хәтәтләты вера вәндтыйлд, щипи күтн теннисн юнтты яңхәл.

Лүңән дыв Ваньшавәт кәрта рүтщәты яңхләт. Щәта хұлвелпәсләләт, арсыр воньшумутәт, тулхәт, нохәр семәт әкәтләт. Щи тумпийн ащел енмум Азербайджан мұва ищи яңхләт. Вантә, нявремәта әңкиел, ащипел рәт мұв олаңән иса вәты мосл.

Мудты арат од юхды Надежда Анисья Кузьминична әңкиел әнтәма йис. Ащела – Владимира Петровича ателд лавәрт вәлды вәс, щит пәты лүв

эвелн Ёмвоша вәлды вохсы. Владимир Петрович хильләл шеңк мосман тәйләлә. Эведа муй верн иса нәтәл.

Ар мирәң хоттелд әх күтәлн ләхсәңа, ияха катдасман вәлдәт, нявремәт айтедн арсыр мирәт күтн ләхсәңа вәлды вәндтыйлдәт. Вантә, хутыса ай пурайн няврем вәндтәлән – щиты лүв елды вәлды питл.

Ма ширемн, щимәщ кәсупсәт мұңева шеңк мосләт. Щипи хоттелд әх пела вантман мир ищиты әңкиды-ащилы хәшум няврем енмәлты вүләт, щит ям вер!

Ирина САМСОНОВА

Увас айлат ёх якты хара аќтащсат

Ван хатлуп тылащ кўтупн Ёмвошн Ас-угорской айлат хуятат шуши мир якты хара аќтащийдсат. Там эмаш вайтантупсы Югра мўв культура верат таты департамент тахи ёх па округ дума депутат ненҗан Татьяна Гоголева па Надежда Алексеева лэщатгы нётсат.

Етн лапат щос кемн якхара соткем айлат ёх юхатсат. Ёмвош, Нуви саңхум вошнән, Касум мўв, Сэрханд район Тром-Аган керт эвдлт юхтум увас мир араң-яканд хуятат аќтащум мир ещадлт якхот вандтаты питсат. «Ешакнай» немпи хоттелд ёх якты-ариты тахи, эмаш юнтутат лэщатты «Нумсаң Ёх» хуятат, «Аратн, якатн певалды ёх» вухальд мир ханнехуятат, Ас-угорской театрән рэпитты эвет па пухат, «Тром Ёван мокут» араң-яканд ёх, «Ямра» немпи там йис шуши мир ариты верат йилпатты ёх па «Валя 86» Тэк мўвн енмум ателд ариты айлат хэ арсыр хураманд арат, якат, ушхуль угат эмща альсат.

Ханты мир поэтесса Мария Волдина тыв ищи

вохийдсы. Вона пелка ювум имие айлат ёха яма вандтас, муй щирн йис якат там пурайн якты мосл. Кат щоскем айлат па вөншак ханнехуятат яксат, ара́т хелднтсат, кўтэдн путартсат па рўтыщасат.

Ирина САМСОНОВА

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№1 (3397), 10.01.2014

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент общественных
связей Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467)33-24-02

Ответственный секретарь –
Новыхова Н.В.
Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52
E-mail: luima@gracom.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ОАО «Издательский дом
«Новости Югры» г. Ханты-
Мансийск, ул. Мира, 46.

Подписано в печать:

по графику 31.12.2013 г.
в 16.00.; фактически
31.12.2013 г. в 16.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж 2210 экз. Заказ 1375.
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.
Свидетельство о
регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.
Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.